

որք զինքեանս ի վայր արկանէին յայրէ անտի՝ եկեալ պատահէին ծայրից ոստոց ծառոց եւ արգելւին ի նոսա, ոմանց եւս ընդ փորն մտեալ ի քամակն ելանէր ծիւղն, եւ ոմանց ի սիրտն մտեալ ի թիկունս ելանէր: Սոքա եւս այսպիսի տաժանելի եւ դառն մահուամբ վճարեցան, — ասում է Առաքել վարդապետ:

Այս կերպով Շահաբբասի նախարարներն անմարդաբնակ արին ամբողջ Հայոց աշխարհն եւ Արարատի դաշտը ծագէ ի ծագ լցունց մարդով: Թէ որքան մեծ էր ժողովրդեան բանակը, կարելի է եզրակացնել նրանից, որ Առաքել վ. ի ասելով, այդ բանակի լայնութիւնն էր Գառնու լեռների ստորոտից մինչեւ Երասխ գետը, իսկ երկայնութիւնն մի, իսկ ըստ ոմանց, հինգ աւուր ճանապարհ: Եթէ ի նկատի ունենանք, թէ քանի երկիրներ, գաւառներ դատարկուեցին, այն ժամանակ բանակի մեծութիւնը մեզ չպիտի զարմացնէ: Սկսեալ Շիրակի սահմաններից մինչեւ Լոռի, Նախիջեւանից մինչեւ Կուր գետ, Վաղարշակերտից մինչեւ Արտազ, Արտազ գաւառից մինչեւ Որմի եւ Թաւրէշ, ինչպէս եւ Բղնունեաց եւ Ռշտունեաց սահմանները, — ահա այն տարածութիւնը, որի վրայ գտնուած Հայերը դուրս հանուեցան: Յակնէ անուանէ հետեւեալ գաւառներն են՝ Թակայ եղան այդ դժբախտութեան: Կարինի, Բասենի, Խնուսի, Մանազկերտի, Արծկէի, Արծիշի, Բերկրի, Վանի, Կարսի, Զարեհշատի, Շիրակի, Ապարանի, Համղաչեմանի, Լոռու, Գեղամի, Նախիջեւանի գաւառները, բովանդակ